

معرفی گونه *Amitermes messinae* Fuller, 1922

و مقایسهٔ مرفولوژیک با گونه‌های

A.sp.near Stephenson's, A.villis Hagen

(Isoptera: Termitidae, Termitinae)

در ایران

نگارش: مهندس غیورفر^۱

چکیده:

طی مطالعات و بررسی‌های انجام شده در سال‌های ۱۳۶۷ تا ۱۳۷۰ از جنس *Amitermes* سه گونه موربانه جمع‌آوری و تعیین نام گردید.

گونه *A. sp. near stephensoni* در کنگرهٔ گیاه‌پزشکی کرمان (شهریور ۱۳۷۰) معرفی گردید. در این مقاله *A.messinae* Fuller معرفی می‌شود. این گونه در تیرماه سال ۱۳۷۰ از شهرستان کرج جمع‌آوری گردیده است. طول بدن طبقه‌سرباز این گونه $6/40$ و طول بدن طبقه کارگر $5/42$ میلی‌متر می‌باشد. آرواره‌های بالای طبقهٔ سرباز دارای یک دندان حاشیه‌ای، راس دندان حاشیه‌ای به طرف پایین قرار دارد و نوک تیز است (شکل A-۱). کپسول سر طبقه سرباز زرد رنگ (روشن‌تر از دو گونهٔ دیگر)، Gula (گلو) کشیده تقریباً مستطیل شکل و در طرفین کمی محدب است (شکل C-۲). سر طبقه سرباز تقریباً مستطیل شکل ۴. سر طبقهٔ دو گونهٔ دیگر بیضی شکل است (شکل A,B-۲). شاخک‌ها ۱۵ بندی می‌باشند (شاخک‌ها در دو گونهٔ دیگر

۱ - مهندس رحیم غیورفر، ادارهٔ کل کشاورزی خراسان - ادارهٔ حفظ نباتات مشهد.

A.vilis

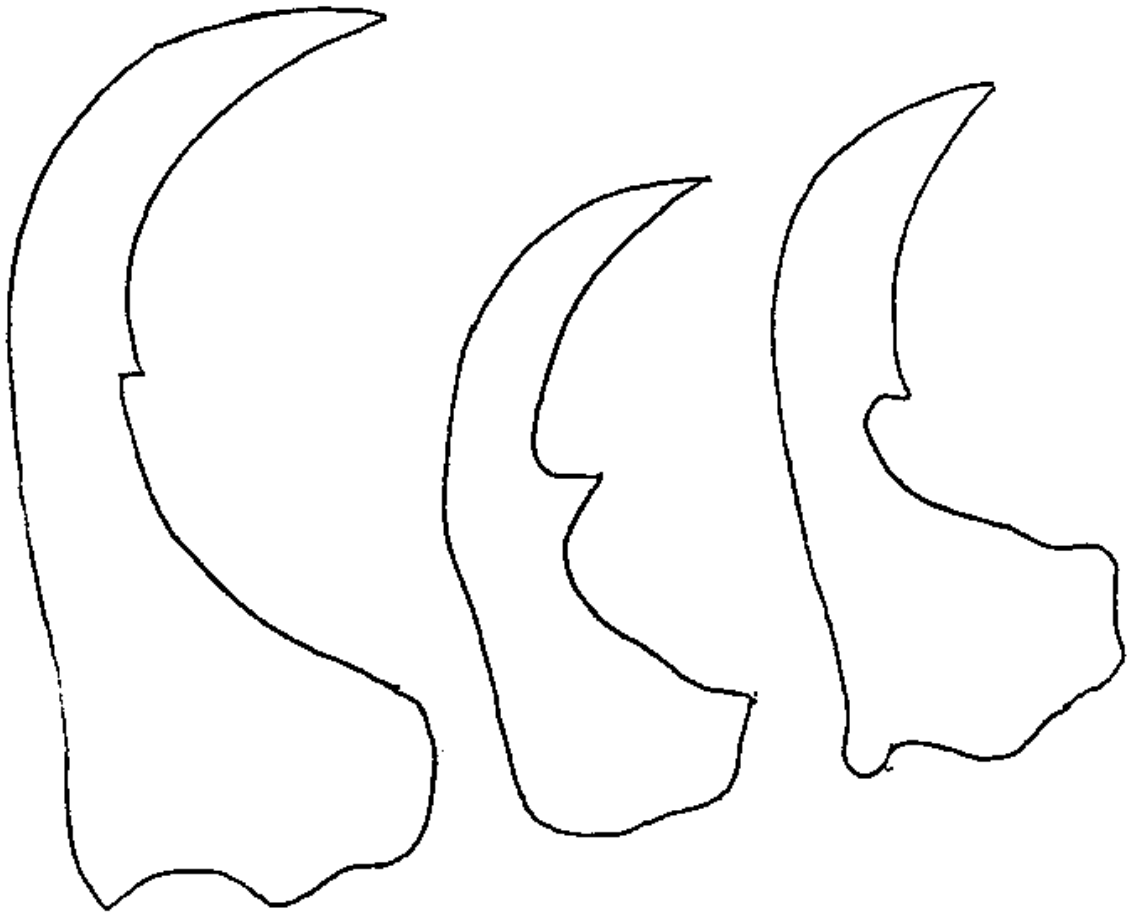
- ۱- آرواره‌های بالا چنگک مانند راس دندان حاشیه‌ای، به طرف پایین قرار داشته و نوک آن نیز نمی‌باشد. (bluntly rounded) (شکل ۱-C)
- ۲- انحنا، حاشیه داخلی آرواره‌های بالا، از قاعده شروع می‌شود در قسمت دندان، حاشیه‌ای قطع و سپس از راس دندان شروع می‌گردد. (شکل ۱-C)
- ۳- کپسول سر قهوه‌ای رنگ (نیره‌تر از دو گونه دیگر).
- ۴- پیش‌گرده زرد رنگ.
- ۵- *Gula* تقریباً مستطیل شکل و حاشیه‌های جانبی آن محدب شده‌اند (شکل ۲-B).
- ۶- شکم بیضی شکل.
- ۷- سر بیضی شکل (شکل ۲-B).
- ۸- شاخک‌ها ۱۴ بندی.

A.sp. near stephensoni

- ۱- آرواره‌های بالا چنگک مانند و دندان حاشیه‌ای آرواره نوک‌تیز، بزرگ و به‌طور واضح برآمده است. بیشترین عرض قبل از دندان حاشیه‌ای در طول آرواره می‌باشد (شکل ۱-B).
- ۲- انحنا، حاشیه داخلی آرواره‌های بالا، از قاعده شروع و در راس خاتمه می‌یابد (شکل ۱-B).
- ۳- کپسول سر زرد متمایل به قهوه‌ای.
- ۴- پیش‌گرده زرد متمایل به قهوه‌ای.
- ۵- *Gula* کشیده‌تر از *A.vilis* حاشیه‌های جانبی موازی و مستطیل شکل (شکل ۲-A).
- ۶- شکم تقریباً بیضی شکل.
- ۷- سر تقریباً بیضی شکل (شکل ۲-A).
- ۸- شاخک‌ها ۱۴ بندی.

A.messinae

- ۱- آرواره‌های بالا چنگک مانند، راس دندان‌ها حاشیه‌ای، به طرف پایین قرار دارد و نوک آن نیز تیز می‌باشد. (sharply pointed) (شکل ۱-A)
- ۲- انحنا، حاشیه داخلی آرواره‌های بالا، مانند گونه *A.vilis* از قاعده شروع می‌شود (شکل ۱-A).
- ۳- کپسول سر زرد رنگ (روشن‌تر از دو گونه دیگر).
- ۴- پیش‌گرده زرد رنگ.
- ۵- *Gula* کشیده‌تر از دو گونه دیگر (شکل ۲-C).
- ۶- شکم تقریباً بیضی شکل و بزرگتر از دو گونه دیگر.
- ۷- سر تقریباً مستطیل شکل (شکل ۲-C).
- ۸- شاخک‌ها ۱۵ بندی. طول چهارمین بند برابر مجموع بند‌های دوم و سوم و پنجمین بند بزرگتر از بند‌های سوم و چهارم و کوتاه‌تر از دومین بند.

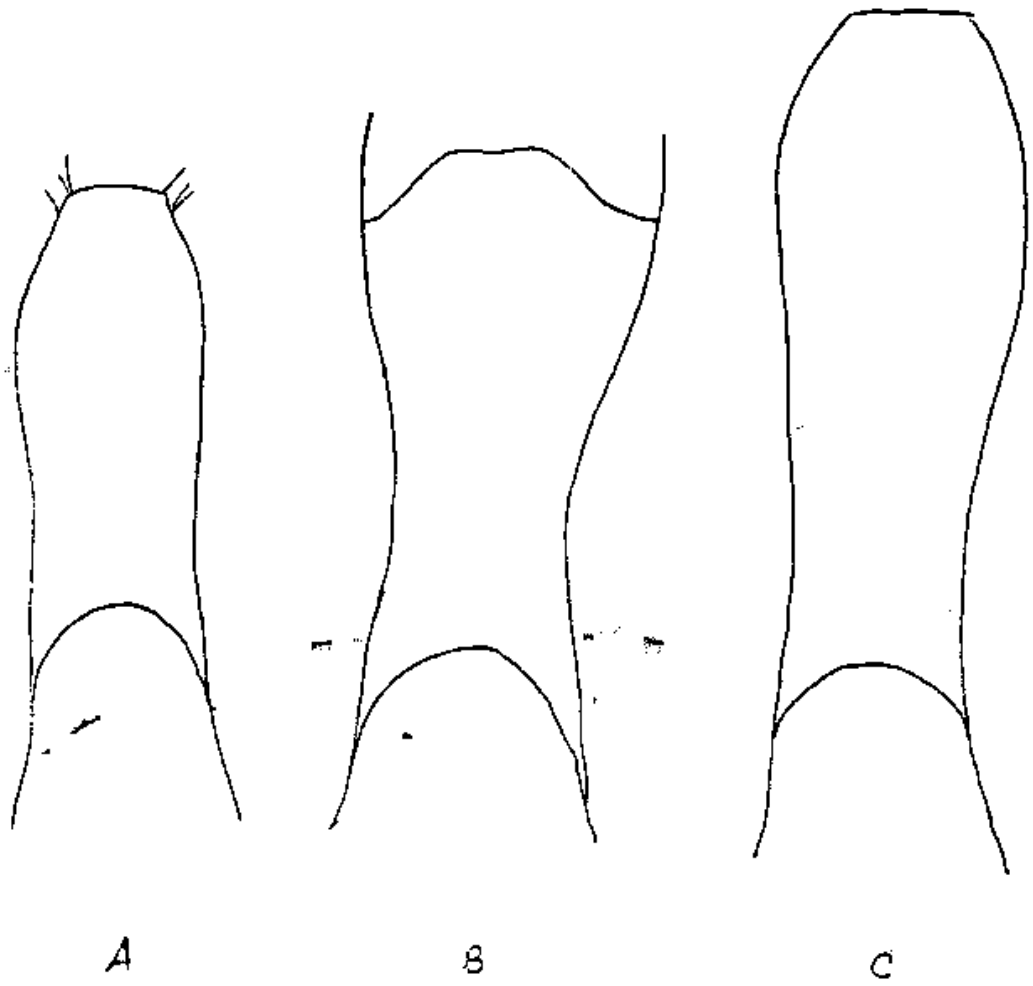
A

B

C

- شکل ۱ - آرواره‌های بالا طبقه سرباز، A: گونه *A. messinae* Fuller
B: گونه *A. sp. near stephensoni*
C: گونه *A. vilis* Hagen

(Original)

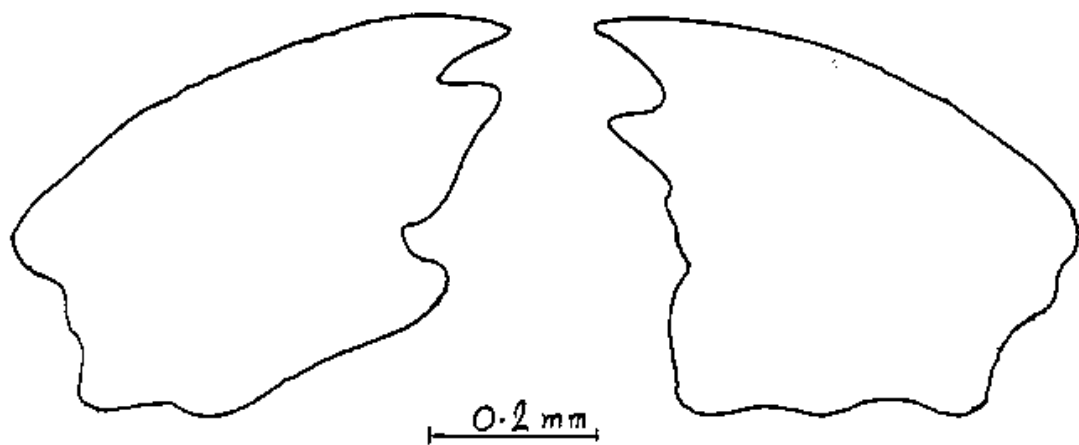
شکل ۲ - Gula طبقه سرباز، گونه A: *Asp. near stephensoni*

گونه B: *A. vilis* Hagen

گونه C: *A. messinae* Fuller

یغ

(Original)

شکل ۳ - آرواره‌های بالا (Imago - worker) جنس *Amitermes*
(Original)

Amitermes messinae Fuller and Morphological
comparison with *A.vilis* Hagen and *A.sp.near*
stephensoni in Iran

by:

R. Ghayourfar ¹

Summary

Key words: *Amitermes messinae*, Karaj

Iranian Fauna of Termites has been studying since 1988.

Three species of *Amitermes* were collected and identified: *Amitermes messinae*, *A.vilis* and *A.sp. near stephensoni*.

Amitermes messinae, *A.vilis* and *A.sp. near stephensoni*. introduced at plant Protection Congress (Kerman, Sept. 1991). In this report, introduced *Amitermes messinae*.

Length of soldier with mandible 6.4 and length of worker 5.42 mm. Mandible of soldier with 1 marginal tooth, sharply pointed. Mandible curved inward (Fig. 1-A). Head capsule yellowish, Gula subrectangular and convexed at two sides (Fig. 2-c). Head rectangular and antenna with 15 segments.

Morphological differentiation compared with 2 other species showed on table 1.

¹ - Eng. R.Ghayourfar, Plant Protection Dept. Mashad

REFERENCES

- BADAWI, A., DABBOUR, A., and FARAGALLA, A.A. 1982 -
A Contribution to the Termite Fauna (Isoptera) of Saudi Arabia. *Sociobiology*,
7(2): 259-260
- COWIE, R.H., 1989- The Zoo geographical composition and distribution the Arabian
Termite Fauna. *Biological Journal of the Linnean Society*, 36: 157-168
- EMERSON, A.E., 1952- The Biogeography of Termites. *Bulletin of the American
Museum of Natural History*, 99(3): 217-227
- ERNEST. et al 1986 - A Bibliography of Termite Literature 1966-1978. A. wiley-
Interscience Publication - London, England.